

ARTICLE

“Isog ka?”: Komparatibong pananaliksik sa mga etnikong estereotipo sa mga Cebuano at Waray sa Visayas State University
(“Isog ka?”: Comparative study on the ethnic stereotypes of Cebuano and Waray in Visayas State University)

Romeo J. Toring Jr., Leslie Anne L. Liwanag, Mary Grace P. Enaya, Precious Elaine D. Tubigan, at Hilda A. Pedrera

28–51

ABSTRAK

Maituturing na multietniko at multikultural na institusyon ang Visayas State University (VSU) sa Lungsod ng Baybay sa Leyte. Karamihang binubuo ng mga etnolingguwistikong grupong Waray at Cebuano ang populasyon ng institusyon. Sa pamamagitan ng metodolohiyang ginamit nina Mendoza, Deleña, at Demeterio (forthcoming), na modipikasyon ng tala ng mga katangiang mula sa pag-aaral nina Katz at Braly (1933), layunin ng pag-aaral na: (1) itala ang mga estereotipo ng mga etnolingguwistikong grupo, (2) tukuyin ang uniformity indices, (3) alamin ang pagkapositibo at pagkanegatibo ng indices, (4) paghambingin ang mga naitalang estereotipo, (5) paghambingin ang uniformity indices, at (6) paghambingin ang pagkapositibo at pagkanegatibo ng indices. Sa proseso ng pag-unawa ng mga puwersa ng mga etnolingguwistikong grupo, umaasa ang mga mananaliksik na kalaunang makatulong ito sa pagbuo ng mas nagkakaisang populasyon ng VSU, ng mga mamamayan ng Lungsod ng Baybay, at ng mga nakatira sa Probinsiya ng Leyte. Bilang sangay ng pag-aaral nina Mendoza, Deleña, at Demetrio (forthcoming), ang papel na ito ay may potensiyal upang maging pundasyon ng pag-aaral sa iba pang multikultural na institusyon at lokasyon sa bansa.

MGA SUSING-SALITA

Visayas State University, Lungsod ng Baybay, Cebuano Leyteño, Waray Leyteño, etnikong estereotipo sa Pilipinas

ABSTRACT

Visayas State University (VSU) is a multiethnic and multicultural institution in Baybay City, Leyte. The population of the institution is predominated by Waray and Cebuano ethnolinguistic groups. Using the methodology created by Mendoza, Deleña, and Demeterio (forthcoming) modified from Katz and Braly (1933) trait checklist this study aims to: (1) profile the stereotypes of the two ethnolinguistic groups, (2) determine their uniformity indices, (3) determine their positivity/negativity indices, (4) compare and contrast their profiled stereotypes, (5) compare and contrast their uniformity indices, and (6) compare and contrast their positivity/negativity indices. Through the process of understanding the forces of the ethnolinguistic groups, the researchers hope that this study will later help towards building a more cohesive student body in VSU, or citizens of Baybay City, or inhabitants of the Leyte Province. This paper, as a segment of the study constructed by Mendoza, Deleña, and Demetrio (forthcoming), also has the potential to be recreated in other multicultural institutions and locations in the country.

KEYWORDS

Visayas State University, Baybay City, Cebuano Leyteño, Waray Leyteño,
Philippine ethnic stereotype

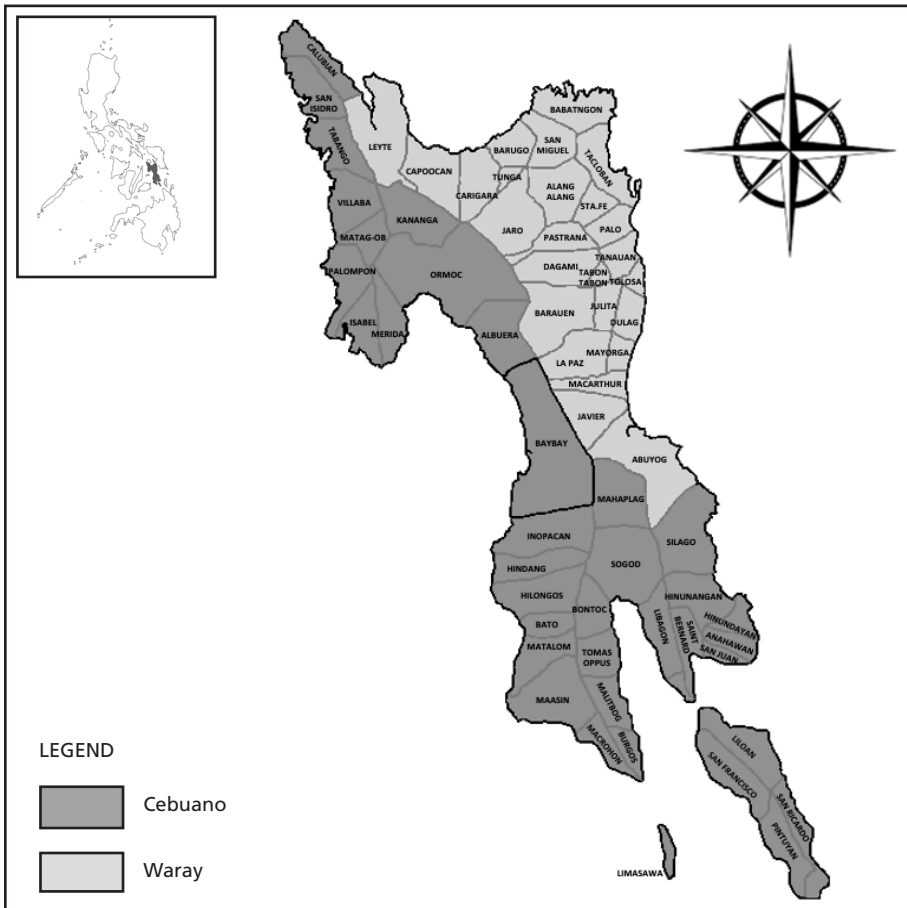
Introduksiyon

Itinatag noong 1924 ang Baybay Agricultural School (BAS) sa pangunguna ni Salvador K. Demeterio, isang abogado at gobernador ng Leyte na may malalim na interes sa agrikultura. Katunayan, orihinal na planong itayo sa Ormoc, Leyte ang nasabing agrikultural na paaralan, ngunit hindi naging sapat ang kalupaan upang mapantayan ang 650 hektarya ng Central Luzon Agricultural School (kasalukuyang Central Luzon State University) sa Nueva Ecija, sa isla ng Luzon. Ayon kina Fernando A. Bernardo at Emiliana N. Bernardo (1985), kasabay ng paglulunsad ng mga proyektong pang-agrikultura, nadiskubre ang potensiyal na matayuan ng paaralan ang kanlurang bahagi ng Leyte sa pamamagitan ng dating Pandibisyong Superintendente ng mga Paaralan na si John Brown at ng mga negosyanteng sina Santiago Mercado at Don Manuel Moraza.

Mahalaga ring maitala ang mga transisyon sa pangalan ng naturang agrikultural na institusyon sa mga nagdaang taon batay kina F.A. Bernardo at E.N. Bernardo (1985): Baybay Agricultural School (BAS) noong 1924, Baybay Agricultural High School (BAHS) noong 1933, Baybay National Agricultural School (BNAS) noong 1938, Visayas Agricultural College (VAC) noong 1960, Visayas State College of Agriculture (ViSCA) noong 1974, Leyte State University (LSU) noong 2001, at, mula noong 2007 hanggang sa kasalukuyan, kinilala bilang Visayas State University (VSU). Isang pampublikong institusyon sa lalong mataas na edukasyon ang VSU na nasa Lungsod ng Baybay, sa probinsiya ng Leyte, sa Visayas. Kaakibat nito ang mga agrikultural na institusyon mula sa apat na component campus na nasa iba't ibang bahagi ng Leyte: College of Fisheries sa VSU Tolosa Campus, College

of Industrial Technology sa VSU Isabel Campus, College of Environmental and Agricultural Technology sa VSU Alangalang Campus, at College of Education and Agricultural Technology sa VSU Villaba Campus. Sa kasalukuyan, may humigit-kumulang 1,000 full-time na akademikong empleyado ang VSU na naglilingkod sa ngalan ng edukasyon ng 6,517 mag-aaral batay sa kasalukuyang datos ng University Registrar.

Ipinakikita ng Larawan 1 ang kompositong mapa ng mga politikal na hangganan ng mga munisipalidad at bayan sa mga probinsiya ng Leyte, gayundin ang dalawang pangunahing etnolingguwistikong grupo sa nasabing teritoryo: Cebuano at Waray.

Larawan 1. Mapa ng Leyte na nagpapakita ng kompositong politikal at mga etnolingguwistikong grupo

Ipinakikita ng Larawan 1 ang pagkakahati ng Probinsiya ng Leyte na pangunahing binubuo ng mga Cebuano at Waray. Matatagpuan ang karamihan sa mga Cebuano Leyteño sa kanluran at timog na bahagi ng isla sa mga lungsod at munisipalidad ng Calubian, San Isidro, Tabango, Villaba, Kananga, Matag-Ob, Palompon, Isabel, Merida, Ormoc, Albueria, Baybay, Mahaplag,

Inopacan, Hindang, Hilongos, Bato, Matalom, Maasin, Macrohon, Burgos, Malitbog, Tomas Oppus, Bontoc, Sogod, Silago, Libagon, Hinunangan, Saint Bernard, Hinunangan, Hinundayan, Anahawan, San Juan, Liloan, San Francisco, San Ricardo, Pintuyan, at Limasawa.

Samantala, karamihan sa mga Waray Leyteño ay matatagpuan sa silangang bahagi ng isla sa mga lungsod at munisipalidad ng Leyte, Capoocan, Carigara, Tunga, Barugo, San Miguel, Babatngon, Tacloban, Alangalang, Jaro, Pastrana, Sta. Fe, Palo, Tanauan, Tabontabon, Dagami, Burauen, Julita, Tolosa, Dulag, Mayorga, La Paz, MacArthur, Javier, at Abuyog. Matutunghayan ang politikal na pagkakahati ng dalawang etnolinggwistikong grupo sa Lungsod ng Baybay, gayundin sa Visayas State University (VSU). Ayon sa isang full-time na kawani na 26 na taon nang nagtatrabaho sa VSU, tinatayang binubuo ng mga Cebuano Leyteño ang 60 porsiyento ng populasyon sa VSU, habang tinatayang binubuo ng mga Waray Leyteño ang 40 porsiyento ng populasyon ng natukoy na pamantasan.

Sa pamamagitan ng metodolohiyang ginamit nina Jeanette Mendoza, Mary Irene Clare Deleña, at F.P.A Demeterio (forthcoming) na modipikasyon ng tala ng mga katangiang mula sa pag-aaral nina Daniel Katz at Kenneth Braly (1933), layunin ng pag-aaral na: (1) itala ang mga estereotipo ng mga etnolinggwistikong grupo, (2) tukuyin ang kani-kaniyang uniformity indices, (3) alamin ang pagkapositibo at pagkanegatibo ng tinukoy na indices, (4) paghambingin ang mga naitalang estereotipo, (5) paghambingin ang uniformity indices; at (6) paghambingin ang pagkapositibo at pagkanegatibo ng indices. Ginamit nina Mendoza et al bilang basehan sina Katz at Braly dahil ang mga kaugnay na pag-aaral tungkol sa estereotipo na kinasangkapan ay bumabalik-balik sa klasikong prominenteng metodolohiya gayong nagkakaiba-iba ang kani-kanilang konteksto at komposisyon ng mga kalahok.

Minabuting simulan sa pamamagitan ng naunang sosyolohikal na pag-aaral sa mga estereotipo sa pamamagitan ng pag-aaral nina Katz at Braly (1933) na pinamagatang “Racial stereotypes of one hundred college students”. Isinagawa nila ang pag-aaral dahil isa sa kapansin-pansing resulta ng mga pagsisiyasat sa pagtatangi sa lahi ay ang pagkakapareho sa mga pattern ng diskriminasyon laban sa iba’t ibang lahi na ipinakita ng mga Amerikano sa buong Estados Unidos. Bilang preliminaryong hakbang sa pagsusuri sa pampubliko at pampribadong kalikasan ng kaugalian kaugnay ng panlahi at pambansang paggugrupo, naging pundasyon nina Katz at Braly ang mga mag-aaral sa Pamantasan ng Princeton upang magmula sa kanila mismo ang pinakamalilina na katangian ng mga piling grupo. Mula rito, nakabuo sila ng listahang may 84 na item na naglalarawan sa mga katangian ng 10 lahi o nasyonalidad na natunghayan ng mga Amerikanong mag-aaral sa pamantasan. Napag-alamang may pinakapositibong estereotipo ng lahi o nasyonalidad ang mga Amerikano, Aleman, at Ingles; habang may negatibong estereotipo ng lahi o nasyonalidad ang mga Afrikanong Amerikano, Turko, at Italyano. Ang uniformity index ay isang numerikal na panukat sa digri

ng pagkakasang-ayon ng mga kalahok sa isang partikular na grupo, sa kasong ito, sa bawat etnolingguwistikong grupo. Makakalkula ang uniformity index sa pamamagitan ng pagbilang kung gaano karami ang kailangang mga katangian upang maabot ang kalahati ng kabuuang bilang ng mga pagpipilian ng mga kalahok.

Lumalabas na kapag mas malaki ang bilang ng uniformity index, mas malabo ang pagkakasang-ayon ng mga kalahok. Samantala, kapag mas maliit ang bilang ng uniformity index, mas malinaw ang pagkakasang-ayon ng mga kalahok. Sa pananaliksik nina Katz at Braly (1933), ang mga Afrikanong Amerikano, Aleman, at Hudyo ay may pinakamalinaw na imahe para sa mga kalahok. Samantala, may pinakamalabong imahe ang para sa mga kalahok na Turko, Tsino, at Hapon.

Dalawa pang pag-aaral ang sumunod sa metodolohiya nina Katz at Braly (1933). Ginamit nila ang parehong pamamaraan sa kani-kaniyang kampus: ang pag-aaral ni Gustave Mark Gilbert na “Stereotype persistence and change among college students” at ang pag-aaral nina Marvin Karlins, Thomas L. Coffman, at Gary Walters na “On the fading of social stereotypes: Studies in three generations of college students” (Gilbert 1951; Karlins, Coffman, at Walters 1969). Natunghayan sa huling pananaliksik ng tinaguriang “Princeton Trilogy” na lumabo ang mga panlipunang estereotipo noong umabot sa ikatlong henerasyon ng mga mag-aaral sa naturang pamantasan. Isa sa nakikitang positibong epekto ng mga mananaliksik tungkol sa mga estereotipo ay ang pinaigting na kamalayan sa komunidad na kinabibilangan nila at kalaunang pagkalusaw ng mga nananalaytay na estereotipo. Mula sa mga nabanggit na pag-aaral na halos may 20 taong agwat sa isa’t isa, matutunghayan ang pababang trend o direksiyon ng mga estereotipo ng mga mag-aaral. Sanhi ng bentahe ng longitudinal na epekto ng tinaguriang “Princeton Trilogy” – Katz at Braly (1933), Gilbert (1951), at Karlins et al. (1965) ang paghikayat sa mga iskolar na gamitin ang naging metodolohiya.

Sa aklat na *The psychology of stereotyping* ni David J. Schneider (2005), na isang antolohiya tungkol sa iba’t ibang estereotipo, nabanggit at binigyan ng kritisismo sina Katz at Braly na tinaguriang prominenteng metodolohiya sa larangan ng agham panlipunan. Ipinakita rito ang mga sumusunod na obserbasyon: (1) pagkasuhestibo ng 84 na item list ng mga estereotipong katangian; (2) pagkakaiba ng mga sagot depende sa antas ng kanilang panghuhusga; at (3) pagsasawalang-bahala sa mga sensitibong estereotipo upang maabot ang konsensus upang mapagaan para sa mga kalahok. Kapag titingnan ang mga rebyu ng mga kaugnay na literatura, ang mga pananaliksik ay kadalasang naglalarawan ng mga pag-aaral tungkol sa mga estereotipo sa nasyonalidad, etnisidad, at komunidad. Wala pang direktang tumatalakay sa paghahambing sa mga estereotipo sa konteksto ng isang pamantasan.

Naging makabuluhang muli ang metodolohiya nina Kirsten Talbot at Kevin Durrheim (1933) sa “The Princeton Trilogy revisited: How have racial stereotypes changed in South Africa” nina Kirsten Talbot at Kevin Durrheim (2012) na isinagawa naman sa isang lungsod. Siniyasat ng pag-aaral ang pagbabago sa mga estereotipong

panlahi sa Durban, sa Timog Afrika. Sa pamamagitan ng pananaliksik na nakabatay pag-aaral ni Pierre L. van den Berghe (1962), napag-alamang nagpatuloy ang mga estereotipong panlahi sa kabila ng ilang makabuluhang pangyayari sa kasaysayan, partikular na ang pagbuwag ng patakarang paghihiwalay ng lahi (o sistemang apartheid) noong 1993.

Sa etnograpihong pag-aaral na “Expressing profanity in Cebuano and Bahasa Sug” nina Rodney Jubilado, Sajed Ingilan, at Francisco Perlas Dumanig (2015), kinumpirma ang estereotipo sa mga Cebuano na mahilig sa pagmumura (profanity) kahit pa kontra ito sa mga halagahin ng nananaig nilang Kristiyanong komunidad. Bukod dito, interesanteng nadiskubren mas maraming salitang bulgar sa wikang Cebuano kumpara sa wika ng mga Tausug (o Bahasa Sug). Nakitang dahilan nito ang pagtuturing sa paggamit ng mga bulgar na salita at/o pagmumura bilang mababaw na kasalanan (venial sin) para sa Katolikong pananampalataya, samantalang itinuturing itong mabigat na kasalanan (haram) at paglabag sa tradisyonal na batas pangkaugalian (adat) sa Islamikong pananampalataya.

Sa “Sugboanong’ Taras: A glimpse of Cebuano personality” nina Philip Albert Lagahid at Nera Mae Puyo (2016), sinuri ang personalidad ng mga Cebuano gamit ang nakikiugaling pagmamasid at pakikipagkuwentuhan bilang metodo. Sa pagdodokumento ng mga pang-araw-araw na pag-uusap at mga espesyal na pagdiriwang (tulad ng mga piyesta at mga lamay), napag-alaman ang tatlong pangunahing katangian ng mga Cebuano: ang pagiging *esperituhanon* (spiritual), *garbo* (prideful), at *lumadnon* (patriotic to native roots).

Batay sa mga nabanggit na kaugnay na literatura at pangkalahatang obserbasyon batay sa malalim at malawak nang karanasan ng mga mananaliksik, karaniwang iniwasan ng mga akademiko ang direktang paghahambing sa mga etnolingguwistikong grupo. Gayunman, makatutulong pa ring balikan ang ilang mga anyo ng panitikang nagpahayag ng estereotipo kung saan sangkot ang mga etnolingguwistikong grupong sakop ng pag-aaral. Maaaring magsilbing sanggunian ang mga ito upang patotohanan, pabulaanan, o payak na paghanguan ng kultural na datos ng kasalukuyang pananaliksik. Sa awiting “Kuntis sa Hambog” (o “payabangan”) ni Max Surban (1983), mapaglarong inilarawan ang ilang estereotipo sa mga pangunahing etnolingguwistikong grupong Cebuano, Ilonggo, at Waray. Kapansin-pansin na isa itong lumang awitin kung saan may elementong “mapagbiro na nagpapataasan” o maituturing na “kwentong-lasing,” sa kung ano ang mga katangian at kayang gawin ng Cebuano, Ilonggo, o Waray.

Tatlong dekada ang nakaraan mula nang umusbong ang Filipinismo sa ilalim ng Pamahalaang Commonwealth, sumibol ang awiting “Waray Waray” ni Levi Celerio na pinasikat ni Sylvia La Torre (1954), na nagpapahayag ng katapangan at katatagan ng kababaihang Waray. Isa sa mga pinakamahusay na representasyon ng akademikong pagpupunyagi sa sining ang katutubong awit na “Balitao” na tinalakay sa pag-aaral ni Maria Colina Gutierrez (1961) na naglalarawan sa mga nananaig na kulturang Cebuano. Sa kabilang banda, sa artikulong “Makuri ba? Lisod gyud!

A Waray and Cebuano comparison” ni Efmer Agustin (2007), na isang katutubo ng bilingguwal na Bayan ng Abuyog, ikinuwento ang ilang hamon bilang isang di-karaniwang Waray kumpara sa mga nasa hilagang-silangang Leyte. Binanggit nito ang 16 na nakalilitong salita sa leksikong Cebuano at Waray, at minsang kakatwa ang kahulugan kapag ginamit sa ibang lingguwistikong konteksto.

Mahalaga ang pag-aaral na ito dahil sa mga sumusunod: (1) malaman kung paano tinitingnan ang dalawang pangunahing etnolingguwistikong grupo; (2) mailatag din ang mga paunang impormasyong hahantong sa pagsusuri ng mga puwersang dahilan ng mga natukoy na estereotipo ng mga etnolingguwistikong grupong ito; at (3) makapagtaguyod ng pagkakaisa sa populasyon ng VSU kabilang ang mga mamamayan ng Lungsod ng Baybay at ang mga nakatira sa Probinsiya ng Leyte. Kagaya ng ipinapakita sa kompositong politikal at mga etnolingguwistikong grupo sa Leyte, ito ay binubuo ng mga Cebuano at Waray. Mahalagang madalumat ang unang yugtong ito kung paano tinitingnan ang etnolingguwistikang grupo ng isa’t isa dahil kalaunang susuriin ang mga puwersa at kahahantungan at implikasyon nito. Makabuluhan din ang pag-aaral na ito bilang sangay ng naging pag-aaral nina Mendoza, Deleña, at Demeterio (forthcoming) na naging modelo ng pagsusuri sa kasalukuyang papel na ito na maaaring maging pangunahing batayan ng iba pang multikultural na institusyon at lokasyon sa Pilipinas.

Mga materyal at metodo

Sa pamamagitan ng metodolohiya nina Katz at Braly Katz at Braly (1933) at sa tulong ng metodolohiyang ginamit nina Mendoza, Deleña, at Demeterio (forthcoming), bumuo ng talatanungan ang mga mananaliksik kung saan ang 100 mag-aaral ng VSU Baybay City Main Campus ay kailangang mamili at maglista ng mga katangiang maglalarawan sa mga mag-aaral na Cebuano Leyteño at sa mga mag-aaral na Waray Leyteño. Kapwa sina Katz at Braly at Mendoza et al ay may sari-sariling konteksto, kani-kaniyang piling mga grupo, na may natatanging resulta. Ang talatanungan nina Mendoza et al ay *locally constructed* kung saan may 100 na mag-aaral. Ang mga tinanong na mag-aaral ay mula sa mismo sa kinabibilangan etnolingguwistikong grupo na sentro sa pag-aaral nito. Kina Katz at Braly, tinanong ang mga mag-aaral sa kung paano nila tinitingnan ang Amerikano, Aleman, Ingles, Afrikanong Amerikano, Turko, at Italyano. Ibig sabihin, hindi miyembro ng partikular na grupo ang mga tinanungang kalahok. Habang ang sarbey nina Mendoza et al ay nagbunga ng ilang resulta bukod pa sa mga kinabibilangang etnikong estereotipo. Tiningnan ang pansariling estereotipo (self-stereotype) at pambansang estereotipo (Filipino stereotype).

Minabuting piliin ng mga mananaliksik ang partikular na kampus na ito dahil batay sa estadistika ng mga mag-aaral, may pinakabalanseng demograpiko ito na may iba’t ibang etnolingguwistikong grupo kumpara sa mga component campus na nagsisilbi sa mas lokal na komunidad. Nakararami ang mga Waray sa VSU Tolosa at VSU Alang-Alang, habang mga Cebuano naman ang nakararami sa

VSU Villaba at VSU Isabel. Kahit mas marami ang mga Cebuano sa VSU Main Campus, mas mainam ang demograpikong proporsiyon ng kantidad ng mga nagsasalita ng Waray at Cebuano na nangangahulugang mas maraming nagaganap ng interaksyon sa pagitan ng dalawang etnolingguwistikong grupo. Ang mga Cebuanong mag-aaral ang bumubuo sa 60 hanggang 70 porsiyento ng populasyon ng VSU Main Campus, habang ang mga Waray na mga mag-aaral ang bumubuo sa 30 hanggang 40 porsiyento ng populasyon ng naturang institutsyon. Sa kasaysayan ng pamantasan, ang mga component campus ay parang mga "local college" noon. Naging opisyal silang bahagi ng sistema simula noong magbago ang pangalan ng Leyte State University (LSU) patungong Visayas State University (VSU) noong 27 Abril 2007. Samakatuwid, ang pangalang Visayas State University o VSU ay karaniwang tumutukoy sa main campus na nasa Lungsod ng Baybay.

Alinsunod sa isinagawang pananaliksik ni Mathilde Cecchini (2019), naninindigan ang pag-aaral na ito sa mga etikal na implikasyon kaugnay ng mga pananaliksik sa pag-aaral ng mga estereotipo, tulad ng pagpapatibay ng estereotipong pag-iisip na nagtataguyod ng isang mas makatarungan at mas pantay na lipunan. Tiniyak na nanggaling mismo sa pinanggalingang indibidwal ang datos upang mas maging sensitibo sa kultura at mabawasan ang pagiging suhestibo sa mga kalahok. Mula rito, kinolekta ang mga sagot ng mga inisyal na kalahok sa isang listahang alpabetiko ang pagkakasunud-sunod. Alinsunod sa isinagawang pananaliksik ni Joel Berreman (1958), isinama ng mga mananaliksik ang mga katangian mula sa listahan nina Katz at Braly na kapaki-pakinabang sa pag-aaral na kalaunang binuo ng mga sumusunod Katz at Braly (1933):

1. Sa pamamagitan ng 170 item ng talatanungang ito, 50 Waray Leyteño na mag-aaral at 50 Cebuano Leyteño na mag-aaral, na hindi bahagi ng inisyal na 100 kalahok, ang inatasang pumili ng 20 katangiang sa tingin nila ay maglalarawan sa Cebuano Leyteño.
2. Pinili ang mga kalahok sa pamamagitan ng identipikasyon ng kanilang inang wika (o mother language), ang wika na kanilang ginagamit mula 0 hanggang 7 na taong gulang.
3. Hindi na isinali ang mga sumusunod para sa kohesibong datos ng pag-aaral: 1) ang mga palipat-lipat ng tirahan; 2) ang nakatira sa iba't ibang adres sa kanilang pormatibong taon; 3) nakatira sa isang multilingguwal o multietnikong na tahanan; at ang 4) mga nahihirapang matukoy ang kanilang etnolingguwistikong identidad.
4. Nahahati rin ang mga kalahok sa 50 na porsyentong babae at 50 na porsyentong lalaki upang maging mas balanse ang pananaw at perspektiba alinsunod sa kasarian.
5. Mula rito, pinili ang 50 na porsyentong Waray at 50 na porsyentong Cebuano, na kinuha sa iba't ibang lungsod at munisipalidad na nakaayon sa proporsyonal na distribusyon ng populasyon ng mga mag-aaral sa VSU.

Sinabihang maaari silang maglista ng mga katangiang hindi kasama sa inisyal na listahang maglalarawan sa mga Cebuano Leyteño. Matapos ang unang gawain, inatasan sila sa parehong gawain para naman sa Waray Leyteño.

Nakakalap ng 170 item sa listahang binuo para sa pag-aaral na ito, lampas sa bilang na 162 item na nakalap nina Mendoza, Deleña, at Demeterio (forthcoming), na doble sa listahan nina Katz at Braly (1933) na binubuo lamang ng 84 na item.

Matapos na maisakatuparan ang mga nasabing gawain, inatasan ang mga parehong pangkat ng mag-aaral na balikan ang mga napiling katangian para sa mga Cebuano Leyteño at pinapiling muli ng limang katangian na pinakamaglalarawan sa mga Cebuano Leyteño. Inatasan sila sa parehong gawain para sa mga Waray Leyteño. Iba ang disenyo ng pagpili ng mga kalahok mula sa isinagawa nina Katz at Braly (1933) sa paraang bahagi ng mga etnolingguwistikong grupo ng mga mag-aaral ng VSU na sinusuri ng papel na ito. Para tiyakin kung sinu-sino sa mga mag-aaral ng VSU ang Cebuano Leyteño o Waray Leyteño, tinanong ng mga mananaliksik kung ano ang kanilang inang wika (mother language) sa talatanungan.

Sinuri ang datos na nakalap mula sa mga talatanungan alinsunod sa anim na layunin ng papel. Ipinakikita sa Figura 1 ang konseptuwal na balangkas ng mga pagsusuring ito.

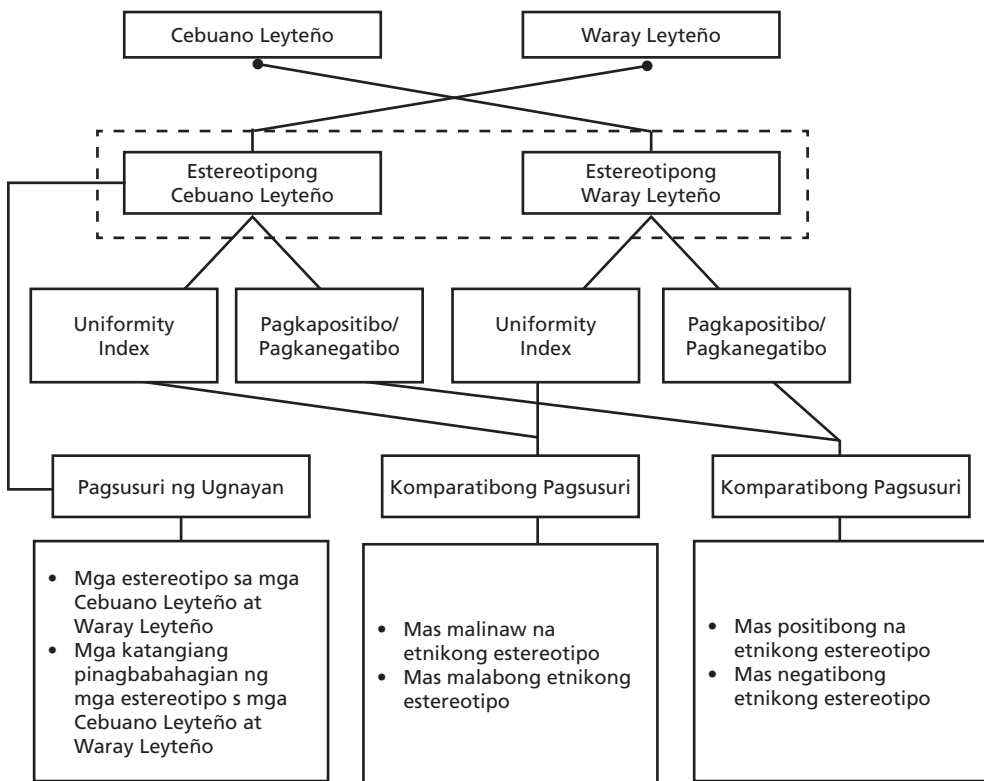

Figura 1. Konseptuwal na balangkas ng komparatibong pananaliksik sa mga etnikong estereotipo sa mga Cebuano at Waray

Ang pangunahing layunin ng papel na ito ay ang pag-uuri ng mga etnikong estereotipo sa mga etnolingguwistikong grupo. Isinagawa ito sa pamamagitan ng pagtukoy ng limang nangungunang katangian ng bawat grupo batay sa frequency ng mga tugon ng kabilang etnolingguwistikong grupo.

Ang pangalawang layunin ng papel na ito ay ang pagtukoy sa uniformity indices ng mga estereotipo. Alinsunod kina Katz at Braly (1933), makukuha ang komputasyon ng uniformity index ng isang etnolingguwistikong grupo sa pamamagitan ng pagbilang ng kabuuang frequency ng mga katangian na katumbas ay kalahati ng lahat ng mga pagpipilian ng mga kalahok, samakatuwid, kapag mas maliit ang uniformity index ng isang etnolingguwistikong grupo, mas malinaw ang estereotipo nito. Sa konteksto ng kasalukuyang pag-aaral na ito, may 50 kalahok mula sa bawat etnolingguwistikong grupo na may limang pagpipilian. Nagresulta ito sa kabuuang bilang na 250 pagpipilian, kung saan 125 ang kalahati. Kapag perpekto ang pagkakasang-ayon ng 50 kalahok, 2.5 lamang na katangian ang kailangan para makuha ang kabuuang frequency na 125. Kapag may perpektong di-pagkakasang-ayon ng 50 kalahok, 85 katangian ang kailangan para makuha ang kabuuang frequency na 250, dahilan upang magkaroon ng 170 item sa listahan ng mga katangiang nasa talatanungan.

Ang pangatlong layunin ng papel na ito ay ang pagtukoy sa pagkapositibo/pagkanegatibo ng indices ng dalawang estereotipo. Isinagawa ito sa pamamagitan ng pagtukoy kung alin sa 170 katangiang nasa talatanungan ang positibo, neutral, at negatibo. Ipinakikita ng Talahanayan 1 ang klasipikasyon ng mga nasabing katangian.

Talahanayan 1. Ang 170 katangian mula sa talatanungan na inuri bilang positibo, negatibo, at neutral

Mga Positibong Katangian	Mga Neutral na Katangian	Mga Negatibong Katangian
Adaptable/Versatile/Resilient	Active sa social media	Adores/Looks up to foreigners/ May colonial mentality
Affectionate/Malambing/Lovable	Adheres to “Bahala na”	Aggressive/Fierce
Always on time/Punctual	Ambitious/Competitive	Backbiting/Mahilig manglibak
Approachable/Friendly	Average in height	Bad listener
Bright/Matalino/Wise	Confident	Bad-tempered
Calm/Mahinahon/Malambing magsalita	Conservative	Bully
Cares for the environment	Contented	Corrupt/Oppportunistic
Caring/Loving	Critical-minded	Coward
Cooperative/Magaling makisama	Curious/Explorer	Demanding
Courageous/Palaban/Isog	Emphatic/Expressive	Discriminates people from other ethnic groups
Determined/Focused	Entertaining	Flirt/Malandi/Uwagan/Kiat
Devoted/Faithful/Loyal	Entrepreneur	Gloomy
Diligent/Hardworking/Industrious	Fan girl/Fan boy	Has crab mentality
Forgiving/Compassionate	Fashionista	Has superiority complex/Mataas ang pride
Fun to be with	Frank/Unpretentious	Hindi malinaw ang pagsasalita
Generous/Thoughtful	Has close family ties	Ignorant
Gentle/Mahinhin	Hindi nakikialam	Impatient
Girlfriend/Boyfriend material	Hindi tugma ang tono ng salita at gustong sabihin	Impulsive
Good conversationalist	Independent	Iyakin
Happy/Masayahin/Malipayon	Laging may ipinaglalaban/May paninindigan	Judgemental
Has a sense of humour/Palabiro	Mabagal magsalita	
Helpful/Service-oriented/Maalagaron		

Talahanayan 1. Ang 170 katangian mula sa talatanungan na inuri bilang positibo, negatibo, at neutral (Karugtong)

Mga Positibong Katangian	Mga Neutral na Katangian	Mga Negatibong Katangian
Hindi mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog	Mabarkada/Sociable	Laging nanghihingi/Parapangayu
Hospitable/Welcoming	Mabilis magsalita	Lazy/Tamad/Tapulan
Innovative/Creative	Mahilig gumala/Lagaan	Liar/Insincere
Kind-hearted/Mabait/Buotan	Mahilig kumain	Madaling mauto/Trusting
Leader/Decision-maker	Mahilig mag-swimming	Mahirap pakisamahan
Maayos manamit	Mahilig sa pampaputi	Makapal ang mukha/Waray awod/Baga og nawng
Madiskarte/Resourceful/Street-smart	Mahilig sa sports	Maldita/Maldito
Magaling magluto	Mahilig sumayaw	Malicious
Magaling sa musika/kumanta	Mahilig uminom	Manlolo/ Swindler/Botboton
Maganda/Guwapo/Cool	Mahiyain/Shy	Masyadong liberated
Mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog	Martir/Mapagtimpi/Maato-ato	Matapang ang hitsura/Intimidating
Mahusay magsalita ng Ingles	Mestisa/Mestiso/Fair-skinned	Matigas ang accent
Makabayan	Morena/Moreno	May regional mentality
Makatao	Multicultural	Mayabang/Hambogero
Malinis sa katawan	Not/Less liberated	Nagmamarunong
Maraming wikang alam	Okay lang sa kanila ang teenage pregnancy	Nagmumura/Mamalikas
Masunurin	Pango	Napaghihinalang mangkukulam/wakwak
Mayaman	Partygoer/Mahilig sa mga salu-salo	Not easily contented
Modernized	Pinapahalagahan ang payo ng nakakatanda	Not friendly/Unapproachable
Naniniwala sa kapit-bisig/strong community spirit	Pinapaikli ang mga salita	Not open-minded
Open-minded	Private/Secretive	Palaging late
Optimistic/Positive thinker	Religious	Pangit/Maot
Organized	Sensitive	Papansin/Showy
Patient	Serious	Parang laging galit/Isog moistorya
Physically fit and strong	Simple	Pasaway/Badlongon
Polite/Respectful	Singkit	Poor
Professional	Strict	Pretentious
Realistic	Strict ang kanilang parents	Rebellious
Trustworthy/Responsible/Reliable	Superstitious/Naniniwala sa kulum ug wakwak	Reklamador
Understanding/Considerate		Rude/Inconsiderate
Values brotherhood/friendship		Sarcastic
Values one's culture		Scandalous
		Self-centered/Egocentric
		Smelly armpits
		Social climber/Gold digger
		Stingy/Kuripot/Tihik
		Stubborn/Matigas ulo
		Takot sa ibang ethnic group
		Talks without any evidence
		Their language is difficult to understand
		Tsismoso/Tsismosa
		Two-timer
		Umaasa sa padrino system
		Untidy
		Unwilling to listen/learn the other group's language

Ang nangungunang 12 katangiang bumuo sa estereotipo ng bawat etnolingguwistikong grupo ay tinukoy bilang positibo, neutral, o negatibo alinsunod sa Talahanayan 1. Makakalkula ang pagkapositibo/pagkanegatibo ng index ng bawat etnolingguwistikong grupo sa pamamagitan ng pagbawas sa kabuuang bilang ng mga negatibong katangian mula sa kabuuang bilang ng mga positibong katangian. Samakatuwid, kapag mas mataas ang bilang ng pagkapositibo/pagkanegatibo ng index, mas positibo ang magiging estereotipo nito.

Ang pang-apat na layunin ng papel na ito ay ang paghahambing ng profile ng mga estereotipo ng mga Cebuano Leyteño at Waray Leyteño. Sa mas ispesipikong paraan, isinagawa ang paghahambing para matukoy ang mga sumusunod: (a) ano ang mga estereotipo sa mga Cebuano Leyteño; (b) ano ang mga estereotipo sa mga Waray Leyteño; at (c) anong mga katangian ang pinagsasaluhan (shared traits) ng mga estereotipo ng mga Cebuano Leyteño at Waray Leyteño.

Ang panlimang layunin ng papel na ito ay ang paghahambing ng uniformity indices ng mga etnikong estereotipo. Sa mas ispesipikong paraan, isinagawa ang paghahambing upang matukoy ang mga sumusunod: (a) alin ang may higit na malinaw na etnikong estereotipo sa pagitan ng dalawang etnolingguwistikong grupo; at (b) alin ang may higit na malabong etnikong estereotipo sa pagitan ng dalawang etnolingguwistikong grupo.

Ang pang-anim at huling layunin ng papel ay ang paghahambing ng pagkapositibo/pagkanegatibo ng indices ng mga estereotipo. Isinagawa ang paghahambing upang matukoy ang mga sumusunod: (a) alin ang may higit na positibong etnikong estereotipo; at (b) alin ang may higit na negatibong etnikong estereotipo.

Mga resulta at diskusyon: Ang mga etnikong estereotipo sa mga Cebuano Leyteño at Waray Leyteño

A. Mga profile ng mga etnikong estereotipo

A.1. Mga etnikong estereotipo sa mga Cebuano Leyteño

Ipinakikita ng Talahanayan 2 ang 12 nangungunang katangian ng mga Cebuano Leyteño sa paningin ng mga Waray na kalahok.

Talahanayan 2. Etnikong estereotipikal na katangian ng mga Cebuano Leyteño

Katangian	Frequency (Mula sa mga kalahok na Waray)	Rank
Active sa social media	14	1.50
Affectionate/Malambing/Lovable	14	1.50
Approachable/Friendly	12	3.00
Mabarkada/Sociable	10	4.50
Fun to be with	10	4.50
Malambing magsalita	8	6.00
Confident	7	7.00
Religious	6	8.00
Backbiting/Mahilig manglibak	6	8.00
Values brotherhood/Friendship	6	8.00
Bright/Matalino/Wise	6	8.00
Mahusay magsalita ng Ingles	6	8.00
Hindi mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog	6	8.00
Polite/Respectful	6	8.00

Ayon sa mga kalahok na Waray Leyteño, narito ang mga etnikong estereotipong naglalarawan sa mga katangian ng mga Cebuano Leyteño: active sa social media (n=14), affectionate/malambing/lovable (n=14), approachable/friendly (n=12), mabarkada/sociable (n=10), fun to be with (n=10), malambing magsalita (n=8), confident (n=7), religious (n=6), backbiting/mahilig manglibak (n=6), values brotherhood/friendship (n=6), bright/matalino/wise (n=6), mahusay magsalita ng Ingles (n=6), hindi mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog (n=6), at polite/respectful (n=6).

A.2. Mga etnikong estereotipo sa mga Waray Leyteño

Ipinakikita ng Talahanayan 3 ang 12 nangungunang katangian ng mga Waray Leyteño sa paningin ng mga kalahok na Cebuano.

Talahanayan 3. Etnikong estereotipikal na katangian ng mga Waray Leyteño

Katangian	Frequency (Mula sa mga kalahok na Cebuano)	Rank
Aggressive/Fierce	22	1.00
Parang laging galit/Isog moistorya	18	2.00
Their language is difficult to understand	9	3.50
Mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog	9	3.50
Madiskarte/Resourceful/Street-smart	8	5.00
Mabilis magsalita	8	5.00
Bad-tempered	8	5.00
Courageous/Palaban/Isog	8	5.00
Active sa social media	6	9.50
Makuwento/Talkative	6	9.50
Adaptable/Versatile/Resilient	5	11.00
Ambitious/Competitive	5	11.00
Adheres to "Bahala na"	5	11.00
Frank/Unpretentious	5	11.00
Confident	5	11.00
Polite/Respectful	5	11.00

Ayon sa mga kalahok na Cebuano, narito ang mga etnikong estereotipong naglalarawan sa mga katangian ng mga Waray Leyteño: aggressive/fierce (n=22), parang laging galit/isog moistorya (n=18), their language is difficult to understand (n=9), mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog (n=9), madiskarte/resourceful/street-smart (n=8), mabilis magsalita (n=8), bad-tempered (n=8), courageous/palaban/isog (n=8), active sa social media (n=6), makuwento/talkative (n=6), adaptable/versatile/resilient (n=5), ambitious/competitive (n=5), adheres to "Bahala na" (n=5), frank/unpretentious (n=5), at confident (n=5).

B. Uniformity indices ng mga etnikong estereotipo

Mas malinaw na maipapaliwanag ang komputasyon ng uniformity index sa pamamagitan ng pagkumpara sa ranggo, frequency, at bilang ng mga tugon (responses). Sundan lamang ang deskripsyon alinsunod sa mga talahanayan. Walang definite na formula ang komputasyon ng uniformity index. Nakukuha lamang ito sa pamamagitan ng paglalatag ng mga estereotipo batay sa ranggo nito. Halimbawa, kung titignan ang talahanayan 4, ang uniformity index ay 15.6.

1. Ang “15” ay mula sa ranggo ng “has close family ties” na may kahanay na “122” – ang pinakamalapit na bilang na hindi lalagpas sa kumulatibong bilang ng mga pagpipilian, na kalahati ng kabuoang bilang ng pagpipilian na “125”.
2. Ang decimal figure naman na “.6” ay nakukuha sa pag-subtract ng “122” mula sa “125” (kung saan “3” ang resulta). Pagkatapos, i-divide ang “3” sa naunang frequency (sa kasong ito 5). Kung kaya, kapag ang 3 ay idinivide sa 5, magresulta ito ng “.6”.
3. Sa huli, idugtong ang ranggo (na “15”) sa resulta ng kumulatibong frequency (na “.6”).

Para mas mapadali ang biswalisasyon ng komputasyon:

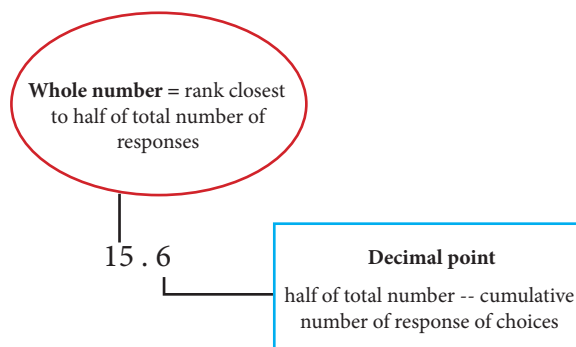

Figura 2. Biswalisasyon sa komputasyon ng uniformity index

Samakatuwid, kapag mas maliit ang uniformity index ng isang etnolingguwistikong grupo, mas malinaw ang estereotipo nito.

B.1. Uniformity index ng etnikong estereotipo sa mga Cebuano Leyteño

Ipinakikita ng Talahanayan 4 ang komputasyon para sa uniformity index ng etnikong estereotipo sa mga Cebuano Leyteño.

Talahanayan 4. Komputasyon para sa uniformity index ng etnikong estereotipo sa mga Cebuano Leyteño

Katangiang Bumubuo sa Estereotipong Cebuano	Frequency	Kumulatibong Bilang ng mga Pagpipilian
1. Active sa social media	14	14
2. Affectionate/Malambing	14	28
3. Approachable/Friendly	12	40
4. Mabarkada/Sociable	10	50
5. Fun to be with	10	60
6. Calm/Mahinahon/Malambing Magsalita	8	68
7. Confident	7	75
8. Religious	6	81
9. Backbiting/Mahilig manglibak	6	87
10. Values brotherhood/friendship	6	93
11. Bright/Matalino/Wise	6	99
12. Mahusay magsalita ng Ingles	6	105
13. Hindi mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog	6	111
14. Polite/Respectful	6	117
15. Has close family ties	5	122
16. Partygoer/ Mahilig sa mga salu-salo	5	127
17. Entertaining	5	132
18. Adaptable/Versatile/Resilient	4	136
19. Ambitious/Competitive	4	140
20. Cooperative/Magaling makisama	4	144
Uniformity Index		15.6

Ipinapakita sa Talahanayan 4 na 15.6 ang uniformity index ng etnikong estereotipo sa mga Cebuano Leyteño. Ibig sabihin, kinakailangan ng mga katangiang Cebuano Leyteño ng frequencies na aabot sa 15.6 para marating ang value na 125.

B.2. Uniformity index ng etnikong estereotipo sa mga Waray Leyteño

Ipinakikita ng Talahanayan 5 ang komputasyon para sa uniformity index ng etnikong estereotipo sa mga Waray Leyteño.

Talahanayan 5. Komputasyon ng uniformity index ng etnikong estereotipo sa mga Waray Leyteño

Mga Katangiang Bumubuo sa Estereotipong Waray	Frequency	Kumulatibong Bilang ng mga Pagpipilian
1. Aggressive/Fierce	22	22
2. Isog moistorya/Parang laging galit	18	40
3. Their language is difficult to understand	9	49
4. Mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog	9	58
5. Madiskarte/Resourceful/Street-smart	8	66
6. Mabilis magsalita	8	74
7. Bad-tempered	8	82
8. Isog/Courageous/Palaban	8	90
9. Active sa social media	6	96
10. Makuwento/Talkative	6	102
11. Adaptable/Versatile/Resilient	5	107
12. Ambitious/Competitive	5	112
13. Adheres to “Bahala na”	5	117
14. Frank/Unpretentious	5	122

Talahanayan 5. Komputasyon ng uniformity index ng etnikong estereotipo sa mga Waray Leyteño (Karugtong)

	Mga Katangiang Bumubuo sa Estereotipong Waray	Frequency	Kumulatibong Bilang ng mga Pagpipilian
15.	Confident	5	127
16.	Has a sense of humor/Palabiro	4	131
17.	Mabarkada/Sociable	4	135
18.	Superstitious/Naniniwala sa kulam ug wakwak	4	139
19.	Strict	4	143
20.	Cooperative/Magaling makisama	4	147
Uniformity Index			14.6

Ipinakikita sa Talahanayan 5 na ang uniformity index ng etnikong estereotipo sa mga Waray Leyteño ay 14.6. Ibig sabihin, kinakailangan ng mga katangiang Waray Leyteño ng frequencies na aabot sa 14.6 para marating ang value na 125.

C. Pagkapositibo/Pagkanegatibo ng indices ng mga etnikong estereotipo

C.1. Pagkapositibo/Pagkanegatibo ng etnikong estereotipong Cebuano Leyteño

Ipinakikita ng Talahanayan 6 ang klasipikasyon ng mga katangiang bumubuo sa etnikong estereotipong Cebuano Leyteño batay sa Talahanayan 1 gayundin ang komputasyon ng pagkapositibo/pagkanegatibo ng index nito.

Talahanayan 6. Klasipikasyon ng mga katangiang bumubuo sa etnikong estereotipong Cebuano Leyteño at ang komputasyon ng pagkapositibo/pagkanegatibo ng index nito

	Mga Positibong Katangian	Mga Neutral na Katangian	Mga Negatibong Katangian
Mga katangiang bumubuo sa estereotipong Cebuano Leyteño	Affectionate/Malaming/ Lovable	Active sa social media	Backbiting/Mahilig
	Approachable/Friendly	Mabarkada/Sociable	manglibak
	Calm/Malaming magsalita	Confident	Hindi mahusay magsalita
	Fun to be with	Religious	ng Filipino/Tagalog
	Values brotherhood/friendship		
	Bright/Matalino/Wise		
	Mahusay magsalita ng Ingles		
	Polite/Respectful		
Bilang	8	4	2
Pagkapositibo/ Pagkanegatibo ng index			8 - 2 = 6

Ipinakikita ng Talahanayan 6 na ang pagkapositibo/pagkanegatibo ng index ng etnikong estereotipong Cebuano Leyteño ay 6.

C.2. Pagkapositibo/Pagkanegatibo ng etnikong estereotipong Waray Leyteño

Ipinakikita ng Talahanayan 7 ang klasipikasyon ng mga katangiang bumubuo sa etnikong estereotipong Waray Leyteño batay sa Talahanayan 1, gayundin ang komputasyon ng pagkapositibo/pagkanegatibo ng index nito.

Talahanayan 7. Klasipikasyon ng mga katangiang bumubuo sa etnikong estereotipong Waray Leyteño at ang komputasyon ng pagkapositibo/pagkanegatibo ng index nito

	Mga Positibong Katangian	Mga Neutral na Katangian	Mga Negatibong Katangian
Mga katangiang bumubuo sa estereotipong Waray Leyteño	Mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog	Active sa social media Makuwento/Talkative	Aggressive/Fierce Isog moistorya/Parang laging galit
	Madiskarte/Resourceful/Street-smart	Adheres to "Bahala na" Mabilis magsalita	Their language is difficult to understand
	Isog/Courageous/Palaban	Ambitious/Competitive	Bad-tempered
	Adaptable/Versatile/ Resilient	Frank/Unpretentious Confident	
Bilang	4	7	4
Pagkapositibo/ Pagkanegatibo ng index			4 - 4 = 0

Ipinakikita ng Talahanayan 7 na ang pagkapositibo/pagkanegatibo ng index ng etnikong estereotipong Waray Leyteño ay 0.

D. Komparatibong pagsusuri

D.1. Pagsusuri sa ugnayan ng parehong profile ng dalawang etnikong estereotipo

Ang Figura 3 ay nagpapakita ng mga katangiang sumasaklaw sa etnikong estereotipo ng kapwa Cebuano Leyteño at Waray Leyteño.

Ipinakikita ng Figura 3 na may dalawang katangian kung saan nagkakapareho ang mga etnikong estereotipo sa mga Cebuano Leyteño at Waray Leyteño—ito ay ang pagiging confident at active sa social media.

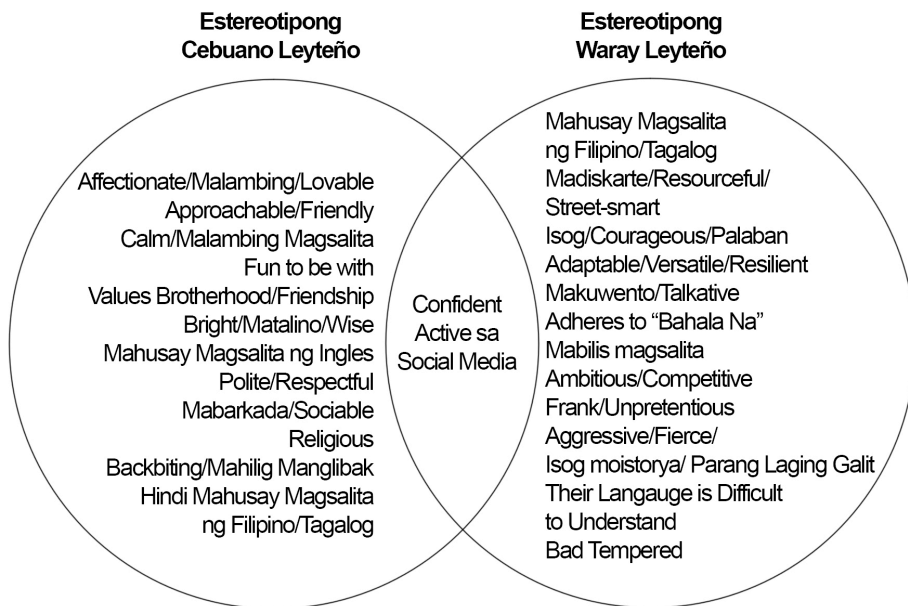

Figura 3: Venn diagram ng mga katangiang sumasaklaw sa etnikong estereotipo kapwa para sa mga Cebuano Leyteño at Waray Leyteño

D.2. Paghahambing ng uniformity indices ng dalawang etnikong estereotipo

Batay sa Talahanayan 4 at 5, ang uniformity index ng etnikong estereotipong Cebuano Leyteño ay 15.6, habang ang uniformity index ng etnikong estereotipong Waray Leyteño ay 14.6. Batay sa prinsipyo nina Katz at Braly (1933) na kapag mas mababa ang index, mas malinaw ang estereotipo, napagtibay ng pananaliksik na ito na ang etnikong estereotipong Waray Leyteño ay mas malinaw kumpara sa Cebuano Leyteño. Kapag ikukumpara sa resulta ng pag-aaral nina Mendoza, Deleña, at Demeterio (forthcoming), kung saan tinatayang 16.57 hanggang 27.27 ang uniformity indices ng mga etnikong estereotipo, lumalabas na mas malinaw ang etnikong estereotipo ng papel na ito alinsunod sa tinatayang 14.6 hanggang 15.6 na uniformity indices.

Gayundin, mahalagang mabanggit na isinagawa nina Mendoza, Deleña, at Demeterio ang pag-aaral sa tulong ng 162 item na talatanungan, habang hindi rin nalalayo ang 170 item na talatanungang naging katuwang ng pag-aaral na ito. Posibleng aabot ang index ng pag-aaral nina Mendoza, Deleña, at Demeterio mula 2.50 hanggang 81.00, samantalang posibleng aabot ang index ng pananaliksik na ito mula 2.50 hanggang 85.00. Ipinakikita ng Talahanayan 8 ang porsiyento ng uniformity indices ng pag-aaral nina Mendoza, Deleña, at Demeterio (forthcoming) kaugnay ng pinakamataas na posibleng index na 81, pati na rin ang porsiyento ng uniformity indices ng pananaliksik na ito kaakibat ang pinakamataas na posibleng index na 85.

Talahanayan 8. Porsiyento ng paghahambing ng uniformity indices mula sa pag-aaral nina Mendoza et al at ang uniformity indices ng isinagawang pag-aral na ito

	Lahi/ Etnolingguwistikong Grupo	Uniformity Index	Pinakamataas na Posibleng Uniformity Index	Porsiyento
Pag-aaral nina Katz at Braly (1933)	Afrikanong Amerikano	4.60	42.00	10.95
	Aleman	5.00	42.00	11.90
	Hudyo	5.50	42.00	13.10
	Italyano	6.90	42.00	16.43
	Ingles	7.00	42.00	16.67
	Irlandes	8.50	42.00	20.24
	Amerikano	8.80	42.00	20.95
	Hapon	10.90	42.00	25.95
	Tsino	12.00	42.00	28.57
	Turko	15.90	42.00	37.86
Pag-aaral nina Mendoza, Delena, at Demeterio (forthcoming)	Kapampangan	16.74	81.00	20.67
	Ilocano	16.57	81.00	20.48
	Tagalog	27.27	81.00	33.67
Kasalukuyang pag-aaral	Cebuano Leyteño	15.60	85.00	18.36
	Waray Leyteño	14.60	85.00	17.18

Kapag isasaalang-alang ang porsiyento, maaaring maninindigan ang Talahanayan 8 na ang uniformity index ng etnikong estereotipong Cebuano at Waray ay mas mababa kung ihahambing sa etnikong estereotipong Kapampangan, Ilokano, at Tagalog batay sa kinalabasan ng pag-aaral nina Mendoza, Deleña, at Demeterio (forthcoming). Gayundin, ang uniformity index ng etnikong estereotipong Cebuano at Waray ay mas mababa kung ihahambing sa uniformity index ng mga etnikong estereotipong Amerikano, Hapones, Tsino, at Turko, batay sa kinalabasan ng pananaliksik nina Katz at Braly (1933); samantalang ang uniformity index ng Cebuano at Waray ay mas mataas kumpara sa mga Afrikanong Amerikano, Aleman, Hudyo, Italyano, at Ingles. Nakatatawag-pansin din na ang mga uniformity index na bunga ng pag-aaral na ito ay humigit-kumulang nasa pagitan lamang ng kinalabasan ng pananaliksik nina Katz at Braly (1933). Ang pag-aaral ni Katz at Braly ay nakatuon sa isang identity bilang isang miyembro ng isang nasyon. Ang kasalukuyang pag-aaral ay 2 grupo sa loob ng parehong nasyon. Katulad ng pag-aaral nina Mendoza et al, ang pananaliksik na ito ay nagsagawa ng *locally constructed* na talatanungan. Mula sa mismong kinabibilangang etnolingguwistikong grupo na sentro sa pananaliksik na nito ang mga tinanong na mag-aaral na kalahok.

D.3. Paghambing ng pagkapositibo/pagkanegatibo ng indices ng dalawang etnikong estereotipo

Batay sa Talahanayan 6 at 7, ang pagkapositibo/pagkanegatibo ng index ng Cebuano Leyteño ay 6; habang ang etnikong estereotipong Waray Leyteño ay 1. Samakatuwid, napagtibay ng papel na ito na ang etnikong estereotipong Cebuano Leyteño ang may mas positibong etnikong estereotipo kumpara sa etnikong estereotipong Waray Leyteño. Matutunghayan ang mas malawak na kabuluhan

ng pag-aaral sa kapwa ng lipunan, sa mga Waray Leyteño at Cebuano Leyteño, at sa mga mag-aaral sa VSU. Sa mas personal na pananaw at obserbasyon ng mga mananaliksik, maaaring magdulot ito ng mga sumusunod: 1) pagsibol ng kamalayan sa kolektibong identidad ng mga etnolingguwistikong grupo; 2) paglabnaw ng diskriminasyon katulad ng naging resulta ng mga pag-aaral na sumunod sa metodolohiyang Katz at Braly; 3) pagkakaroon ng pag-unawa at respeto sa dibersidad ng komunidad; 4) pagpapatingkad ng papel ng pamantasan bilang *melting pot* ng mayayaman na kultura; at 5) pagbuo ng mga polisiya at programang sensitibo sa kultura ng mga etnolingguwistikong grupo.

Ang mga paksa ng rehiyonalismo, nasyonalismo, etnikong katangian, politika, at wika ay mga kaugnay na larangan kung saan maaaring mapalawak pa ang pananaliksik na ito. Sa pagkakataong ito, inirerekomenda ng mga may-akda na siyasatin ng mga dalubhasa at iskolar ang mga interesanteng temang ito. Sa huli, kung tatanawin sa lokal na antas, nagbibigay ng mas matibay na pundasyon ang pag-aaral na ito upang makabuo ng mga programa at malinang ang mga ito sa pagtatanghal ng mga kultural na pamanang hatid ng kapwa Cebuano at Waray sa VSU.

Konklusyon

Ayon sa pag-aaral, ang mga katangiang bumubuo sa etnikong estereotipong Cebuano Leyteño ay affectionate/malambing/lovable, approachable/friendly, fun to be with, religious, values brotherhood/friendship, bright/matalino/wise, mahusay magsalita ng Ingles, polite/respectful, mabarkada/sociable, malambing magsalita, backbiting/mahilig manglibak, at hindi mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog; samantalang ang mga katangiang bumubuo sa etnikong estereotipong Waray Leyteño ay mahusay magsalita ng Filipino/Tagalog, madiskarte/resourceful/street-smart, isog/courageous/palaban, adaptable/versatile/resilient, makuwento/talkative, adheres to “Bahala na,” mabilis magsalita, ambitious/competitive, frank/unpretentious, aggressive/fierce, isog moistorya/parang laging galit, their language is difficult to understand, at bad-tempered.

Naipakita rin ng pag-aaral na may dalawang katangian kung saan nagkakapareho ang mga etnikong estereotipo—ang pagiging confident at pagka-active sa social media. Ang dadalawang pinagsasaluhang katangiang ito ay nagpapakita ng malaking pagkakaiba ng dalawang etnikong estereotipo. Napagtibay rin ng pag-aaral na mas malinaw ang etnikong estereotipo para sa mga Waray Leyteño kumpara sa mga Cebuano Leyteño. Ipinahihiwatig nitong mas maliwanag ang imahe ng mga Waray Leyteño mula sa perspektiba ng mga Cebuano Leyteño. Panghuli, nailatag ng pag-aaral na ito na mas positibo ang etnikong estereotipong Cebuano Leyteño, kumpara sa mga Waray Leyteño na may mas negatibong etnikong estereotipo.

Ang kuwalitatibo-kuwantitatibong papel na ito ay isa sa mga natatanging pananaliksik na isinagawa sa VSU o sa kahit saang pamantasan sa Kabisayaan. Kahit na matagal nang itinakda ng VSU ang sarili bilang sentro ng kultura sa Rehiyon VIII,

masasabing wala pang naisasagawang pag-aaral (maging ang mga mismong mananaliksik ng institusyon) sa etnolingguwistikong grupo sa pamamagitan ng empirikal na pamamaraan. Sinikap na punan ng pananaliksik ang kakulangang ito sapagkat nagsisilbi itong pangunahing batayan ng sosyo-kultural na datos. Buhat nito, iginigiit ng mga may-akda ang positibismong pahayag ng kasalukuyang papel. Maaring masulyapan ang katotohanan tungkol sa dalawang magkasalungat na etnolingguwistikong grupo batay sa mga bilang na makikita sa mga talahanayan at mga larawan, ngunit ang napakalawak na posibleng interpretasyon ng papel na ito ay mas naaangkop na maisulat sa hiwalay na pag-aaral.

Ang mga paksa ng rehiyonalismo, nasyonalismo, etnikong katangian, politika, at wika ay mga kaugnay na larangan kung saan maaaring mapalawak pa ang pananaliksik na ito. Sa pagkakataong ito, inirerekomenda ng mga may-akda na siyasatin ng mga dalubhasa at iskolar ang mga interesanteng temang ito. Sa huli, kung tatanawin sa lokal na antas, nagbibigay ng mas matibay na pundasyon ang pag-aaral na ito upang makabuo ng mga programa at malinang ang mga ito sa pagtatanghal ng mga kultural na pamanang hatid ng kapwa Cebuano at Waray sa VSU.

Sanggunian

- Agustin, Efmer Chavez. 2007. "Makuri ba? Lisod gyud! [Is it difficult? Yes, it is!]" A Waray and Cebuano comparison." *Philstar*, Hunyo 3. Inakses mula sa: <https://www.philstar.com/cebu-lifestyle/2007/06/03/4052/makuri-ba-lisod-gyud-waray-and-cebuano-comparison>.
- Berghe, Pierre van den. 1962. "Race attitudes in Durban, South Africa." *The Journal of Social Psychology* 57, blg. 1: 55–72. Inakses mula sa: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00224545.1962.9710903>.
- Bernardo, Fernando, at Emiliana Bernardo. 1985. *ViSCA: History and analysis of institution building*. Leyte: Visayas State College of Agriculture (ViSCA).
- Berremen, Joel. 1958. "Filipino stereotypes of racial and national minorities." *Pacific Sociological Review* 1, blg. 1: 7–12. United States: University of California Press.
- Cecchini, Mathilde. 2019. "Reinforcing and reproducing stereotypes? Ethical considerations when doing research on stereotypes and stereotyped reasoning." *Societies* 9, blg. 4: 1–13. Inakses mula sa: <https://www.mdpi.com/2075-4698/9/4/79>.
- Celerio, Levi. 1954. *Waray Waray*. Lungsod ng Maynila.
- Gilbert, Gustave Mark. 1951. "Stereotype persistence and change among college students." *The Journal of Abnormal and Social Psychology* 46, blg. 2: 245–54. Inakses mula sa: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/14841006/>
- Gutierrez, Maria Colina. 1961. "The Cebuano Balitao and how it mirrors Visayan culture and folklife." *Folklore Studies* 20: 15–135. Inakses mula sa: <https://www.jstor.org/stable/1177329?seq=1>.
- Jubilado, Rodney, Sajed Ingilan, at Francisco Perlas Dumanig. 2015. "Expressing profanity in Cebuano and Bahasa Sug." *Jati Journal of Southeast Asian Studies* 20: 136–57. Inakses mula sa: <https://jati.um.edu.my/index.php/jati/article/view/5506>.

- Karlins, Marvin, Thomas Coffman, at Gary Walters. 1969. "On the fading of social stereotypes: Studies in three generations of college students." *Journal of Personality and Social Psychology* 13, blg. 1: 1–16. Inakses mula sa: <https://psycnet.apa.org/record/1969-17397-001>.
- Katz, Daniel, at Kenneth Braly. 1933. "Racial stereotypes of one hundred college students." *The Journal of Abnormal and Social Psychology* 28, blg. 3: 280–90. Inakses mula sa: <https://psycnet.apa.org/record/1934-03181-001>.
- Lagahid, Philip Albert, at Nera Mae Puyo. 2016. "Sugboanong' Taras: A glimpse of Cebuano personality." *Philippine Journal of Psychology* 49, blg. 1: 73–94. Inakses mula sa: https://web.facebook.com/notes/psychological-association-of-the-philippines/publication-alert-philippine-journal-of-psychology-vol-49-no-1-jan-june-2016/1932116993488156/?_rdc=1&_rdr.
- Mendoza, Jeanette. 2019. "Tarlac State University bilang espasyo at mekanismo ng multikulturalismo at pagsasabansa" (Tarlac State University as a space and mechanism of multiculturalism and nationalism). Doctoral dissertation, De La Salle University, Manila.
- Schneider, David. 2005. *The psychology of stereotyping*. London: The Guildford Press.
- Surban, Max. 1983. *Kuntis sa hambog* [Bragging contest]. Lungsod ng Cebu.
- Talbot, Kirsten, at Kevin Durrheim. 2012. "The Princeton Trilogy revisited: How have racial stereotypes changed in South Africa?" *South African Journal of Psychology* 42, blg. 4: 476–91. Inakses mula sa: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/008124631204200403>.

TALA TUNGKOL SA MGA MAY AKDA

Si Romeo J. Toring Jr. ay nagtapos ng digring AB Philosophy sa San Carlos Seminary College at ng digring MA Anthropology sa University of San Carlos. Kasalukuyan siyang nagtatrabaho bilang full-time na instruktur ng agham panlipunan sa Department of Liberal Arts and Behavioral Sciences sa Visayas State University, Lungsod ng Baybay, Leyte. Maaaring makipag-ugnayan sa kaniya sa pamamagitan ng kaniyang email address: romeo.toringjr@vsu.edu.ph.

Si Dr. Leslie Anne L. Liwanag ay may mga digring batsilyer at masterado sa Philippine Studies sa Pamantasang De La Salle, Maynila, kung saan nakamit din niya ang doktorado sa Philippine Studies (na may espesyalisasyon sa Language, Culture, and Media). Kasalukuyan siyang katuwang na propesor sa Department of Liberal Arts and Behavioral Sciences, Visayas State University, Lungsod ng Baybay, Leyte. Maaaring makipag-ugnayan sa kaniya sa pamamagitan ng kaniyang email address: leslie.liwanag@vsu.edu.ph.

Si Mary Grace P. Enaya ay nagtapos ng mga digring batsilyer sa Secondary Education major in English at masterado sa Literature sa Cebu Normal University, Lungsod ng Cebu. Sa kasalukuyan, nagtuturo siya ng panitikan, humanidades, at kulturang popular sa Department of Liberal Arts and Behavioral Sciences sa Visayas State University, Lungsod ng Baybay, Leyte. Maaaring makipag-ugnayan sa kaniya sa sa pamamagitan ng kaniyang email address: marygrace.perez@vsu.edu.ph.

Si Precious Elaine D. Tubigan ay nagtapos ng digring batsilyer sa Secondary Education major in English sa Leyte Normal University, Lungsod ng Tacloban. Sa kasalukuyan, tinatapos niya ang masteradong digri sa Education major in English Language Teaching sa Cebu Normal University, Lungsod ng Cebu, habang nagtatrabaho sa English Central sa Cebu Business Park. Maaaring makipag-ugnayan sa kaniya sa pamamagitan ng kaniyang email address: tpreciouselaine93@gmail.com.

Si Hilda A. Pedrera ay isang lisensiyadong guro na nagtapos ng digring batsilyer sa Secondary Education major in Filipino sa Visayas State University (VSU), Lungsod ng Baybay, Leyte. Sa kasalukuyan, nagtuturo siya sa VSU Integrated High School, habang tinatapos ang masteradong digri sa Education major in Filipino Language Teaching sa Cebu Normal University, Lungsod ng Cebu. Maaaring makipag-ugnayan sa kaniya sa pamamagitan ng kaniyang email address: hilda.pedrera@vsu.edu.ph.

ABOUT THE AUTHORS

Romeo J. Toring Jr. finished his AB Philosophy degree at San Carlos Seminary College and MA Anthropology degree at the University of San Carlos. He is currently a full-time instructor of social sciences at the Department of Liberal Arts and Behavioral Sciences, Visayas State University, Baybay City, Leyte. You may contact him at romeo.toringjr@vsu.edu.ph.

Dr. Leslie Anne L. Liwanag finished her bachelor's and master's degrees in Philippine Studies at De La Salle University, Manila, where she also completed her PhD in Philippine Studies (with specialization in Language, Culture, and Media). Currently, she is an assistant professor at the Department of Liberal Arts and Behavioral Sciences, Visayas State University, Baybay City, Leyte. You may contact her at leslie.liwanag@vsu.edu.ph.

Mary Grace P. Enaya graduated with a bachelor's degree in Secondary Education major in English and a master's degree in Literature from Cebu Normal University, Cebu City. Currently, she is an instructor of literature, humanities, and popular culture at the Department of Liberal Arts and Behavioral Sciences, Visayas State University, Baybay City, Leyte. You may contact her at marygrace.perez@vsu.edu.ph.

Precious Elaine D. Tubigan completed her bachelor's degree in Secondary Education major in English at Leyte Normal University in Tacloban City. Currently, she is finishing her master's degree in Education, major in English Language Teaching at Cebu Normal University, Cebu City, while teaching at the English Central in Cebu Business Park. You may contact her at tpreciouselaine93@gmail.com.

Hilda A. Pedrera is a licensed professional teacher who completed her bachelor's degree in Secondary Education major in Filipino at the Visayas State University (VSU), Baybay City, Leyte. Currently, she is teaching at the VSU Integrated High School while finishing her master's degree in Education major in Filipino Language Teaching at Cebu Normal University, Cebu City. You may contact her at hilda.pedrera@vsu.edu.ph.